

O UŽITKU A NEVÝHODÁCH POJMU TOTALITARISMUS V RETROSPEKTIVĚ STARŠÍCH MYŠLENKOVÝCH PŘÍSTUPŮ

Bedřich Loewenstein

Příspěvek se ze čtyř různých perspektiv zabývá tezí Miloše Havelky o totalitní epoše českých dějin. V první fázi autor sleduje užívání termínu „totalitarismus“. Přitom mimo jiné poukazuje na fakt, že tento pojem byl v českém politickém diskurzu poválečných let využit pouze v podobě každodenních rétorických polemik, a totiž jako nařčení z fašismu. Druhý bod se týká dobového povědomí o totalitní kontinuitě české společnosti po „Mnichově“. Zde je poukázáno na emigrační publicistiku, ve které dochází sebekritika kromě emocionální síly i některých pozoruhodných náhledů. Do jaké míry je od padesátých let platný pojem totalitarismu aplikovatelný na československou společnost, zkoumá autor ve třetí části. Pro období padesátých let (při zohlednění elementů konceptu „politického náboženství“) přitom tuto otázku zodpovídá kladně. Čtvrtá podkapitola se zaměřuje na kritickou de-totalizaci (de-stalinizaci) šedesátých let. Tématem následného exkurzu jsou pak výzkumy fašismu této doby jako příspěvek k pochopení – oběma totalitním systémům vlastní – iracionální civilizační nenávisti.